

Kummenti u Suġġerimenti mill-
Kummissjoni Interdjoċesana Ambjent
Dwar id-dokument tal-Arcidjoċesi ta' Malta:
NIRRESTAWRAW IL-FESTI FLIMKIEN

Il-Kummissjoni Interdjoċesana Ambjent (KA) ippublikat żewġ dokumenti ta' fehma dwar l-impatti ambjentali tal-festi f'Malta^{1,2}. Dawn l-istudji kellhom l-għan li jgħinuna nifhmu l-impatt ambjentali ta' dawn il-festi u joffru rakkomandazzjonijiet halli jitnaqqsu l-impatti negattivi u b'hekk kulhadd jibqa' jgawdi l-festi f'aktar sigurtà, inqas periklu għas-saħħa u aktar sensitività lejn il-proxxmu.

Il-KA temmen li minbarra li huma espressjoni esterna tad-devozzjoni popolari, il-festi tal-irhula u l-ibliet tagħna huma parti importanti mill-ħajja soċjali u kulturali tagħna l-Maltin. Il-KA tħossha fid-dmir li tipproteġi dan il-wirt reliġjuż, soċjali u kulturali ta' pajjiżna minn dak kollu li jipprova jniġġsu u jbeġhdu mill-iskop ewlieni tiegħu: dak li jiċċelebra l-għaqda tal-parroċċa mibnija fuq il-virtujiet Evangelici li ghex/et il-patrun/a tagħha. Għall-KA kull skop ieħor hu sekondarju u m'għandux jithalla jtappan dan l-iskop prinċipali. Kien dan il-ħsieb li xpruna lill-KA tiegħu sehem attiv f'dawn l-aħħar snin sabiex tqajjem kuxjenza nazzjonali dwar xi esagerazzjonijiet li tefgħu dell tqil fuq il-festi reliġjużi tagħna l-Maltin. Esagerazzjonijiet li huma għajn ta' kritika minn dawki li jfittxu li l-imġiba tal-Insara tkun merġha tal-valuri li jistqarru li jhaddnu. Huwa wkoll dan il-ħsieb li wassal lill-KA sabiex tgħaddi lill-Kurja tal-Arcisqof dawn il-kummenti u suġġerimenti dwar il-Proposta għall-Konsultazzjoni '**Nirrestawraw il-Festi Flimkien**'.

Kumment Ġenerali

Bħala kumment ġenerali, il-KA taqbel ma' dan id-dokument, mal-għanijiet li qiegħed jipprova jilhaq u mal-ħafna provvedimenti li qiegħed jipproponi sabiex jintlaħqu dawn l-għanijiet.

Aktar minn hekk, il-KA tifhem li s-suġġett tal-festi tal-irhula u l-ibliet tagħna, huwa wieħed emottiv ħafna u jqanqal rejazzjonijiet kemm individwali u kemm tal-massa li mhux bilfors huma dejjem razzjonali. Meta bniedem ikun twieled u trabba f'ambjent li jaċċetta ċertu mġiba, mhux faċli li jbidel din l-imġiba ... anki jekk din ma tkunx waħda xierqa. Ahna nemmnu li kull min ġenwinament iħobb il-festi tagħna, ġenwinament ukoll jiddeblora l-esagerazzjonijiet fihom. Il-problema hi li matul is-snin l-imġiba ta' dawn in-nies ġenwini tħalliet tithallat mat-tradizzjonijiet tal-ibliet u l-irhula tagħna, biex bil-mod il-mod imbidlet mingħajr ma ntbaħna, f'xi każijiet, saret waħda mir-raġunijiet għal dawn l-istess esagerazzjonijiet.

Meta min ikun estran għall-esagerazzjonijiet li jitwettqu f'xi festi tagħna, jaqra ħafna mir-regolamenti u n-normi kif proposti minn dan id-dokument, probabilmnt isibhom superfiċjali u forsi anki bla sens. Per eżempju, il-provvjedimenti dwar kif isir il-ħruġ tal-vara min-niċċa: jekk għandiex tinħareġ mill-knisja, kemm-il darba jindaqq l-innu popolari,

---

¹ Kummissjoni Ambjent. 13 ta' Ġunju 2006. Opinjoni: Il-Festi u l-Ambjent..

² Kummissjoni Ambjent. 1 Ottubru 2008. Aktar dwar l-impatti tal-Festi Maltin. Dokument ta' Fehma.

waqt il-purçissjoni ta' barra, jekk il-vara ghandhiex tiddawwar lejn xi bini, eċċ, jidhru bla sens f'kuntesti fejn il-gieħ mogħti lill-patron jew patrana jirrifletti l-ispirtu nisrani, kif ukoll l-imħabba u r-rispett lejn il-proxxmu tal-parruċċani. F'ċirkustanzi normali, dawn il-provvedimenti kwazi huma tad-daħk. Madanakollu, il-fatt li nħass il-bżonn ta' dawn il-provvedimenti diġà juri fih innifsu, għal-liema livell wassluna dawn l-esagerazzjonijiet li qed nippruvaw nikkontrollaw.

Kummenti Speċifiċi

Dawn il-kummenti jagħmlu referenza għal partijiet speċifiċi tal-Proposta għall-Konsultazzjoni u jissuġġerixxu xi tibdil jew żieda.

Paġna 6, Para 1.1 Wara l-aħħar sentenza iżdied dawn il-kliem:

Dawn il-virtujiet jintweraw b'mod sħiħ fir-rispett li jintwera lejn il-proxxmu u lejn l-ambjent naturali u soċjali.

Paġna 11 Para 3.2 a. Is-sentenza tinbidel għal:

Tingħata prijorità għall-appostolat, karità lejn Alla, lejn il-bnedmin u lejn il-ħolqien kollu, għall-edukazzjoni (2.1, 2.2, 2.5, 2.11, 2.13 u 2.14)

Dwal

Il-mixegħla tal-knejjes tagħna fuq barra waqt il-ġranet tal-festa hija ċertament wiehed mill-fatturi li l-aktar jikkarakterizzaw dawn il-festi. L-impatt ambjentali ta' dan l-użu tal-enerġija elettrika mhijiex tant kbira għalkemm għandha impatt fuq ir-riżorsi ekonomiċi tal-parroċċi.

Waqt li l-impatt ambjentali tal-użu tal-enerġija elettrika fil-festi mhijiex tant kbira, madanakollu, kull tnaqqis li jista' jsir fl-użu tad-dawl għandu jagħti xhieda tal-isforz li kulhadd għandu jagħmel biex **nuzaw r-riżorsi li għandna bil-għaqal.**

Għalhekk f'paġna 15 Para 4.7. Tista' tizdied din is-sentenza:

Għandu jsir kull sforz sabiex tintwera risponsabbiltà fl-użu tal-enerġija kemm fl-ammont ta' tiżjin użat, fit-tip ta' bozoz użati kif ukoll fid-dewmien tal-mixgħela

Daqq tal-Qniepen

Paġna 18 Para 4.13 (a). Dan il-paragrafu jista' jkun emendat hekk:

Id-daqq tal-qniepen għandu jsir ukoll bil-moderazzjoni¹⁷ u b'risponsabbiltà lejn dawk il-membri tal-komunità li ma jifilhux għall-hsejjes qawwija. Ċirkolari oħra tistabbilixxi li ma jsirx daqq tal-qniepen bejn il-11.00 p.m. u s- 6.00a.m.¹⁸ *Għandu jintlibes apparat protettiv għas-smiegħ minn dawk li jkunu viċin tal-qniepen waqt li jkunu qed jindaqqu.*

Logħob tan-Nar

Il-KA diġà wriet bl-istudji tagħha li jeżistu problemi ambjentali marbuta mal-logħob tan-nar li għandhom impatt fuq il-kwalità tal-ħajja tal-komunità. Dawn l-investigazzjonijiet juru li:

- Jezistu problemi ta' hsejjes għoljin ikkaġunati mil-logħob tan-nar (kemm dak tal-arju u kemm tal-art). Dawn il-problemi huma marbutin ma' ċerti eċċessi li mhumiex ir-regola iżda li jistgħu jkunu kkontrollati ferm aħjar.
- Ir-rati ta' inċidenti u mwiet ikkaġunati mil-logħob tan-nar jistgħu jkunu ikkontrollati aħjar.
- L-informazzjoni dwar it-tniġġiż ambjentali kkaġunati mil-logħob tan-nar hija waħda preliminarja. Minkejja li l-ewwel informazzjoni tindika li t-tniġġiż tal-hamrija mhux sinifikament għoli, dak tal-arja jista' jkun aktar preokkupanti.

Għalhekk il-KA tirrakkomanda li:

- **Il-ligijiet u r-regolamenti li jirregolaw il-logħob tan-nar għandhom jitjiebu** u l-implimentazzjoni tagħhom għandha tkun aktar effettiva sabiex nikkontrollaw l-eċċessi bil-għan li nħarsu aħjar is-saħħa tal-bniedem u l-kwalità tal-ambjent.
- Hemm lok għal **titjib fid-dettalji u l-mizuri ta' sigurtà kemm waqt il-produzzjoni u kemm waqt il-hruq tan-nar**. Biex insemmu xi eżempji: il-kriterji biex jingħataw il-liċenzji għandhom ikunu aktar iebes u oġġettivi. Għandu jkun hemm *screening* tal-persuni li għandhom il-liċenzja halli min jabbuża jirriskja li jitlef il-liċenzja tiegħu. Kull kamra tan-nar għandha wkoll taħtar *safety officer* li minbarra li jiżgura li l-proċeduri użati huma daww aċċettabbli, jara li jkunu osservati l-ligijiet u ma jhallix persuni mhux liċenzjati jaħdmu jew jgħinu fin-nar. Dan l-uffiċjal għandu jkun responsabbli li jhejji *risk assessment* għall-kamra tan-nar u jiżgura li dan *r-risk assessment* ikun implimentat b'mod obligatorju. Il-*fire brigade* għandha tibqa' fuq il-post tal-hruq tan-nar għall-inqas sa tliet sigħat wara l-aħħar sparatura.
- **Il-kors għall-hruq tal-liċenzja għandu jissahħah** billi jitwal, jiftaħ għal min ikollu ċertu kwalifiki bażiċi ta' edukazzjoni u li l-eżami jsir bil-miktub u mhux orali biss. Dan il-kors għandu jinkludi b'mod aktar xieraq u adegwat edukazzjoni dwar is-saħħa u s-sigurtà. Jehtieg li l-awtoritajiet jiżguraw li dawn il-korsijiet isibu s-sostenn meħtieġ sabiex isiru skont kif titlob il-ligi.
- Għandu jsir aktar sabiex **din is-sengħa tissahħah b'aktar nies teknikament ikkwalifikati** li jistgħu jsahħu l-kwalità tal-prodott li qed jagħmlu, u jkunu kapaċi jgħollu l-istandards tal-prattiċi ta' xogħolhom għaliex huma informati u konxji tar-riskji.
- **Min jimporta l-kimika li tintuża għall-piroteknika għandu jkollu l-obbligu li jiggarrantixxi l-kwalità** tagħha permezz ta' dokumentazzjoni apposta li takkumpanja l-kunsinna tal-materjal.
- Minhabba li l-użu tal-**klorat tal-potassa (*potassium chlorate*)** igib miegħu aktar riskji, il-kwota allokata għal kull kamra tan-nar għandha titnaqqas bin-nofs bhala l-ewwel pass. Sadanittant, għandu jithejja pjan ta' azzjoni matul perjodu ta' zmien li jwassal għall-projbizzjoni kompleta ta' din il-kimika u s-sostituzzjoni tagħha bil-potassium perchlorate. Dan il-pjan t'azzjoni għandu jinkludi programm edukattiv li matulu kull min jaħdem in-nar jingħata tahrig adegwat kif jibda juża l-perkolat minflok il-klorat.
- Ir-regolamenti għandhom ikollhom **provvedimenti sabiex jikkontrollaw mhux biss id-daqs fiżiku tal-murtali u l-bombi, iżda wkoll in-numru ta' bombi li jinħarqu kif ukoll il-livell ta' hsejjes permessi** (taħt kundizzjonijiet speċifikati mil-ligi).
- Kultant l-eċċessi li jitwettqu juru nuqqas ta' rispett lejn il-proxxmu f'okkażjonijiet li suppost huma marbuta mal-fidi u r-religjon tagħna. Għalhekk il-KA temmen li f'dawn ir-regolamenti hemm lok sabiex **il-kappillani jkollhom aktar awtorità fil-kontroll ta'**

dan id-delizzju. Il-KA tappella lil dawk il-kappillani li għandhom kontroll fuq dak li jsir fil-festi ... sabiex ikunu minn ta' quddiem nett li jnaqqsu l-eċċessi u kull esagerazzjonijiet, halli l-festa tkun denja tal-patrun/a tal-parroċċa.

- Aktar ma l-bini jkompli jitbiegħed miċ-ċentri urbani aktar qed ikun ristrett l-ispazju minn fejn jista' jsir il-ħruq tan-nar kif ukoll dak okkupa mill-kmamar tan-nar u l-*buffer zones* tagħhom. Dan fih innifsu jista' jżid ir-riskji ta' incidenti f'dawn il-kmamar, speċjalment jekk xi kmamar tan-nar jingħalqu, u b'rizultat ta' hekk il-kmamar li jibqa' jibdew jintużaw minn aktar nies biex jinħadem aktar nar biex ilaħħaq mad-domanda. Il-KA għalhekk tħoss li **l-ispazju ta' dawk il-kmamar tan-nar fejn ix-xogħol ikun qed isir sew u kif suppost, għandu jkun imħares minn kull żvilupp iehor tal-art.**
- Jeħtieg li **l-pubbliku ikun aktar infurmat bir-riskji** ta' hsejjes żejda u t-tniġġiz tal-art u l-arja ikkaġunati mil-logħob tan-nar.

Il-KA qed tipproponi li dawn ir-rakkomandazzjonijiet ta' hawn fuq għandhom ikunu inkorporati f'paġna 23 Para 5.5 a.

B'mod partikolari sezzjoni 5.5 b ii għandha tinqara: id-daqs fiżiku **u l-qawwa tal-hoss** tan-nar li jordnaw.

Punti Ohra

Il-festi kollha (f'Malta) jiġġeneraw daqs 520 tunnellata skart fis-sena. Ghalkemm din hija figura sinifikanti, dan l-ammont jammonta biss daqs 0.21% tal-iskart domestiku ta' pajjiżna.

Il-KA temmen wkoll li hemm skop għal **titjib fl-immaniġġjar tal-iskart solidu** u dan jista' jseħħ jekk il-partijiet kollha involuti (WastServ Malta Ltd., kuntratturi tal-ġbir tal-iskart, kunsilli lokali, parroċċa u l-każini tal-baned) jaħdmu aktar id f'id halli d-diversi inizjattivi li qed jirnexxu f'xi parroċċi jinferrxu fl-oħrajn ukoll.